

Goede Vrienden Kwamen Niet Terug.

De Tapuit in Gijs Kokkieshoek.

Ees Aartse

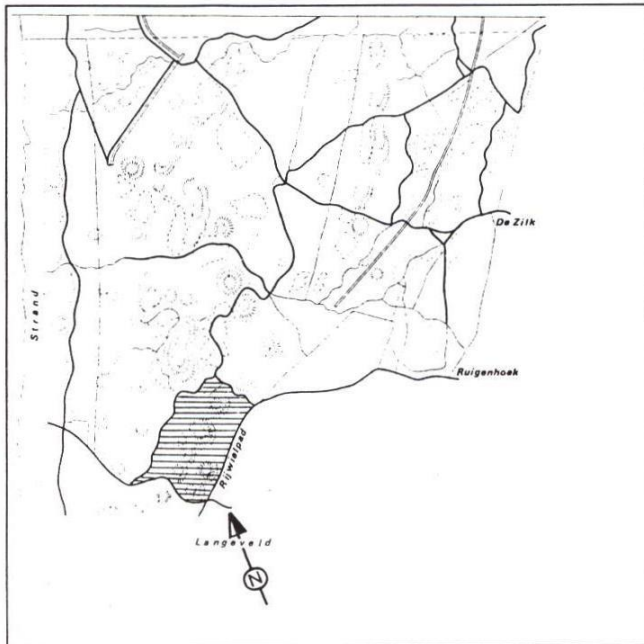
Een fascinerende broedvogel

Een van de fascinerendste broedvogels van het duingebied vind ik de Tapuit. (*Oenanthe oenanthe*) Het is een vogel die omringd is door geheimzinnigheid. Het is een trekvogel en komt vroeg in het voorjaar terug uit tropisch Afrika. Het mannetje heeft een uitdagend en duidelijk herkenbaar pakje aan, maar de zang stelt weinig voor. Daarbij komt nog dat de Tapuit in konijnenholen broedt.

Het summum van geheimzinnigheid: in konijnenholen horen konijnen en geen Tapuiten.

In Gijs Kokkieshoek, de 'achterbuurt' van de AW-duinen, was tot 1989 de Tapuit een algemene broedvogel. De konijnen waren daar zeer talrijk en holen om te broeden waren ruim aanwezig. Het aantal konijnen is in de loop der jaren weliswaar verminderd, maar ieder voorjaar zie ik daar toch weer tientallen jonge konijnen lopen.

Ook het aantal keutelplaatsen is in het zuidelijk deel van Gijs Kokkieshoek, het bolwerk van de Tapuiten, niet merkbaar minder geworden.

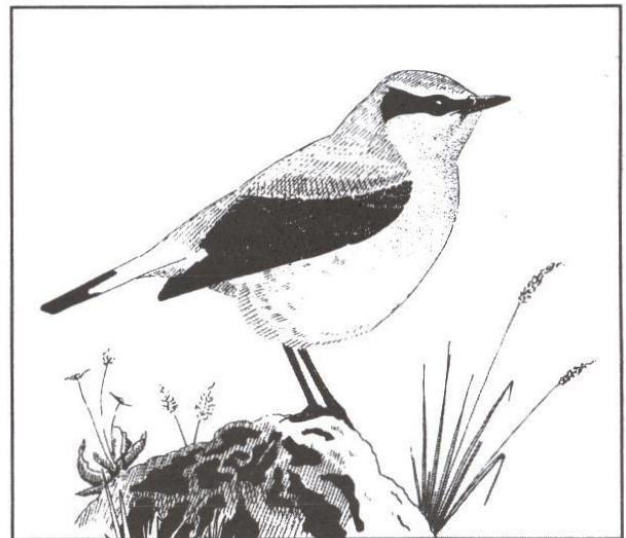

Kaart zuidelijke AW duinen gearreerd: Gijs Kokkieshoek

Bijzondere liefde

Ik heb wat met Tapuiten.

Tijdens mijn inventarisaties in Gijs Kokkieshoek ben ik begin april altijd zeer alert op de komst van de Tapuiten. Vaak tref je in de eerste week al een paar vroege mannetjes aan.

Tapuit (tekening: Arnold Meijer)

De tweede week van april zie je er steeds meer en in de derde week jagen de mannetjes achter de vrouwtjes of achter elkaar aan. De oude territoria worden dan weer ingenomen. Tapuiten buiten die territoria zijn alleen wat aan het stoeien en de week daarop is het over en zijn ze vertrokken naar noordelijke streken. De Tapuiten die er dan nog zijn, zijn de 'blijvers'. Het aantal Tapuiten dat je eind april in je gebied ziet, wijkt nauwelijks af van het aantal broedparen. Alleen op 'gekke' plekken waar je nooit een Tapuit zou verwachten tref je wel eens een mannetje aan. Je houdt die plek goed in de gaten want tenslotte: je weet maar nooit. Zo'n mogelijk nieuw territorium geeft het inventariseren een extra impuls.

Geen herrieschopper

De Tapuit is geen herrieschopper. Zijn zang is niet spectaculair. Een Winterkoning van luttele grammen heeft op tweehonderd meter afstand met zijn zang meer volume dan een Tapuit op tien meter. Je moet het geluid van de Tapuit kennen anders verwar je het met een vroege Grasmus. Ik herken het geluid van een Tapuit al bij de eerste tonen. Even zoeken en dan zie je hem staan op een duintje, een pol gras of een kluit aarde. Laat je niet verleiden door zijn over de grond wegvliegen om een honderd meter verderop zijn krassend deuntje af te roffelen. Het is dezelfde! Tapuiten inventariseer ik vanaf een duintje met de kijker en vooral rustig zijn. In het duingebied bij de Schapendel heb ik daar jaren lang de drie Tapuiten geobserveerd. Ik weet in welke konijnenholen ze gebroed hebben en ik heb bijna jaarlijks de jongen zien uitvliegen.

Teleurstelling

Deelkaart Gijs Kokkieshoek met de drie territoria
(kaart: F. P. Van den berg †)

In 1997, na de strenge winter maar die heeft geen invloed op onze zuidelijke trekvogels, heb ik de Tapuiten gemist. Ik heb er extra aandacht aanbesteed, maar nergens die typische Tapuitgeluiden. De duinen rond de Schapendel heb ik uitgekamd: zitten, kijken, luisteren. Daar zat hij vorig jaar. Nu niets. Half april een iel geluidje. Tapuit? Kijker erbij. Inderdaad, de Tapuit, maar slechts één. Dat gaf hoop voor de volgende week, doch de andere week geen Tapuiten bij de Schapendel. Eind april, niets. Begin mei, niets. Geen stelletjes die door het duin rauzen. Op het bekende kleine duintje, dat al jarenlang voor de drie Tapuiten neutraal terrein is, ook niets.

Dan mis je toch wel het geluid van trouwe vrienden. Ieder jaar waren ze daar. Die tolerantie van de drie mannetjes op dat duintje. Ze bleven wel tamelijk ver uit elkaars buurt, maar op dat neutrale duintje waar de drie territoria bij elkaar kwamen, werd niet achter elkaar aangejaagd. Ik ben weleens opgestaan en dan die voldoening om te zien hoe ieder mannetje zijn eigen territorium invloog.

Verrassingen

Gijs Kokkieshoek heeft altijd verrassingen. In 1987 waren er nog 12 territoria, maar in 1991 nog maar 2. Vanaf 1992 t/m 1996 waren er ieder jaar 3 vaste territoria. Soms was er nieuw territorium bij maar altijd in de buurt van de andere 3.

De konijnenholen waarin ze broedden waren bekend. De Tapuiten waren jaarlijks terugkerende vrienden geworden.

Wat was er mis in 1997?

Ja, wat was er mis. Volgens Sovon-Nieuws neemt de Tapuit in de duinen af. Uit de grafiek blijkt dat de achteruitgang in Gijs Kokkieshoek iets eerder is dan de landelijke trend aangeeft. Ik weet niet waarom. Ik ben geen Tapuit, maar volgens mij is de laatste jaren in dat deel van de AWduinen nauwelijks iets veranderd. Heeft het dempen van het Van Limburg Stirumkanaal in 1995/1996 toch invloed? Heeft de Vos in de Bramenkuil het broeden verstoord? Nogmaals, ik ben geen Tapuit.

Tabel:

Aantal waargenomen mannetjes van de tapuit in Gijs Kokkieshoek 1986 t/m 1997

Jaar	Week													Aantal territoria volgens SOVON
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
1986	0	0	0	4	13	6	2	5	0	8	4	1	0	8
1987	0	0	0	6	10	10	11	11	10	0	3	0	0	12
1988	0	0	0	0	4	8	0	10	9	0	6	0	2	11
1989	0	0	1	14	7	7	8	9	9	3	6	0	1	10
1990	0	0	4	1	5	8	6	3	3	3	2	3	1	3
1991	0	0	0	0	1	5	1	2	1	2	1	0	0	2
1992	1	3	2	0	1	1	2	1	3	3	0	1	0	3
1993	1	0	1	3	4	4	4	4	3	3	3	1	0	4
1994	0	0	4	2	5	2	4	4	0	2	3	1	0	4
1995	0	0	3	2	2	2	0	3	0	3	0	2	0	3
1996	0	0	0	2	4	1	0	3	0	2	0	1	0	3
1997	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1

Toelichting: In week 20 ligt de datumgrens van 15 mei. De tapuiten die je daarna ziet worden als broedpaar aangemerkt, daarvoor kunnen de waarnemingen ook van doortrekkers zijn

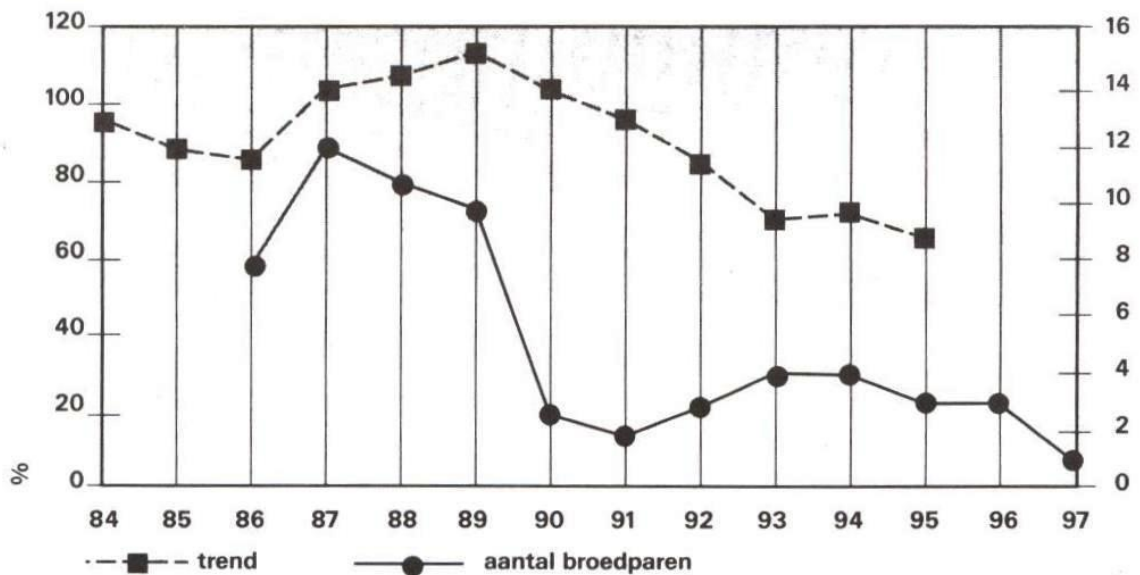
Laatste Tapuit

Zelfs van de laatste Tapuit in Gijs Kokkieshoek ben ik niet zeker. Volgens de BMP-methode van Sovon mag ik een territorium noteren, maar volgens mijn gevoel was er niets. Het bekende konijnenhol waarin de laatste jaren een Tapuit heeft gebroed en waar ook het exemplaar van 1997 werd gesignaleerd, is tijdens een hevige bui half mei ingestort. Met het broedende vrouwtje? Geen idee. Na 13 mei 1997 heb ik geen Tapuiten meer in Gijs Kokkieshoek gezien.

Als je naar je inventarisatiegebied gaat en bij de Duindamseslag in de duinen ten noorden van Noordwijk in het schemerdonker vier Tapuiten hoort is dat toch wat

frustrerend omdat je in je eigen gebied niets hoort. Als je op de terugweg bij de Duindamseslag ook vier Tapuiten ziet, vraag je je toch af: waarom niet meer in Gijs Kokkieshoek? Wekelijks waren ze daar in de open duinen bij de Duindamseslag tot eind mei te horen en te zien.

Mijn hoop is gevestigd op 1998. Was het een tijdelijk iets of is de Tapuit daar definitief verdwenen? Als dat zo is, is een oude, trouwe vriend, die je twintig jaar in Gijs Kokkieshoek hebt gevolgd, verdwenen. Zo is de natuur, zegt men, maar geloof me, het doet toch pijn. Er zijn toch al niet veel Tapuiten meer in de AW-duinen.

jaar	trend	aantal broedparen	jaar	trend	aantal broedparen
1984	100		1991	95	2
1985	89		1992	84	3
1986	88	8	1993	68	4
1987	104	12	1994	70	4
1988	108	11	1995	65	3
1989	113	10	1996		3
1990	103	3	1997		1

grafiek:

trend broedterritoria tapuit volgens SOVON m.b.v indexcijfers:1984=100 (linker y-as)

Aantal broedparen tapuit in Gijs Kokkieshoek (rechter y-as)

Gegevens uit: Broedvogels Monitoring Project, jaarverslag 1994-1995 en SOVON-monitoringsrapport 1997/03